

Щава Катерина Русланівна
студентка 1 року навчання ОС «Магістр»
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник:
Теремцова Ніна Володимирівна,
доцент кафедри теорії та історії права та держави
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
кандидат юридичних наук, доцент

ЕТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В САНКЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ: ПРОБЛЕМИ ОБҐРУНТОВАНOSTІ РІШЕНЬ

сучасного державного управління етика виступає допоміжним орієнтиром прийняття владних рішень, особливо у сферах, де держава наділена широкими дискреційними повноваженнями. Санкційна політика є саме такою сферою, оскільки передбачає можливість істотного обмеження прав та інтересів осіб поза межами класичних процедур юридичної відповідальності. За цих умов етичний вимір державного управління проявляється у вимогах добросовісності, справедливості, пропорційності та поваги до людської гідності, що мають доповнювати формальну законність рішень. Відтак обґрунтованість санкційних заходів набуває не лише правового, а й етичного значення, оскільки саме через належну мотивацію та прозорість дій держава демонструє свою відповідальність перед суспільством і утворює довіру до публічної влади.

Відповідно до Закону України «Про санкції» від 14.08.2014 № 1644-VII, санкції застосовуються з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України (ст. 1). Водночас закон не містить детального регулювання стандартів доказування та рівня обґрунтування таких рішень, що створює простір для їх дискреційного застосування. Така ситуація об'єктивно зумовлює підвищені вимоги до етичності державного управління, оскільки санкції можуть істотно впливати на майнові права та ділову репутацію осіб [2].

Санкції, на відміну від класичних заходів юридичної відповідальності, застосовуються у спрощеному процедурному порядку та нерідко ґрунтуються на інформації з обмеженим доступом, що зумовлює підвищені вимоги до обґрунтованості рішень органів державної влади. У цьому контексті показовою є практика Верховний Суд, який у постановках від 02.06.2020 у справі № 826/8917/17, від 27.01.2022 у справі № 9901/11/21 та від 17.10.2019 у справі № 826/7385/18 послідовно наголошує на тому, що рішення суб'єктів владних повноважень повинні бути належним чином вмотивованими, а втручання у права особи — відповідати принципам пропорційності та необхідності. Такий підхід свідчить про те, що навіть за умов реалізації публічно-владних функцій держава не звільняється від обов'язку діяти добросовісно, обґрунтовано та в межах

стандартів верховенства права, що у свою чергу формує етичну основу санкційної політики [3].

Етичний вимір обґрунтованості державних рішень знаходить своє відображення і в практиці Європейського суду з прав людини. Так, у справі *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland* Суд наголосив на необхідності забезпечення ефективного судового контролю за обмежувальними заходами, навіть якщо вони пов'язані з питаннями міжнародної безпеки. Це свідчить про те, що втручання у права особи повинно супроводжуватися належними гарантіями перевірки обґрунтованості відповідних рішень, що є важливою складовою етичних стандартів діяльності держави [6].

Проблематика обґрунтованості санкційних рішень тісно пов'язана з принципом верховенства права, який закріплений у ст. 8 Конституція України. Його зміст розкривається також у практиці Конституційний Суд України, який неодноразово наголошував на необхідності дотримання принципів правової визначеності, пропорційності та заборони свавілля у діяльності органів державної влади [1,4].

У практичній площині це означає, що будь-яке обмеження прав особи має бути не лише формально законним, а й належним чином мотивованим, необхідним у демократичному суспільстві та співмірним із поставленою метою. Водночас міжнародні стандарти, зокрема рекомендації Financial Action Task Force, передбачають необхідність забезпечення балансу між ефективністю санкційних механізмів та дотриманням прав людини, що ще раз підкреслює етичний вимір відповідних рішень [8].

Окремої уваги потребує проблема прозорості санкційної політики. Обмежений доступ до інформації, яка слугує підставою для застосування санкцій, може бути об'єктивно зумовлений міркуваннями безпеки, однак така обмеженість не повинна перетворюватися на інструмент уникнення відповідальності держави за власні рішення. У цьому контексті показовою є практика Суду Європейського Союзу, зокрема справа *Kadi and Al Barakaat International Foundation v. Council and Commission*, у якій було підкреслено необхідність забезпечення належного обґрунтування санкційних рішень та можливості їх ефективного оскарження [7].

Недостатній рівень обґрунтованості та прозорості санкційних рішень має безпосередній вплив на корпоративну та професійну сферу. Для бізнесу це проявляється у зростанні правової невизначеності, репутаційних ризиків та ускладненні господарської діяльності. Для юристів – у виникненні етичних дилем, пов'язаних із захистом клієнтів у ситуаціях, коли доступ до інформації обмежений, а можливості ефективного оскарження є звуженими. Таким чином, санкційна політика держави виходить за межі публічно-правового регулювання та впливає на формування стандартів професійної та корпоративної етики.

У цьому контексті особливого значення набуває питання підзвітності держави. Етичні стандарти державного управління передбачають не лише законність дій, а й їх обґрунтованість, відкритість до перевірки та готовність нести відповідальність за прийняті рішення. Підвищення якості санкційної

політики можливе за умови посилення вимог до мотивування рішень, розширення можливостей судового контролю та впровадження чітких процедур оцінки доказів.

Отже, санкційна політика, будучи необхідним інструментом забезпечення національної безпеки, водночас створює суттєві виклики для етики державного управління. Обґрунтованість рішень у цій сфері виступає визначальним критерієм їх легітимності та ефективності. Забезпечення балансу між публічними інтересами та правами суб'єктів можливе лише за умови дотримання принципів верховенства права, прозорості та підзвітності, що у своїй сукупності формують етичну основу сучасної санкційної політики.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>;
2. Закон України «Про санкції» від 14.08.2014 № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>;
3. Верховний Суд. Постанови від 17.10.2019 у справі № 826/7385/18, від 02.06.2020 у справі № 826/8917/17, від 27.01.2022 у справі № 9901/11/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>;
4. Конституційний Суд України. Рішення щодо принципу верховенства права та правової визначеності. URL: <https://ccu.gov.ua>;
5. Європейський суд з прав людини. Практика щодо стандартів обґрунтованості втручання у права людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>;
6. Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland, judgment of 21 June 2016. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>;
7. Kadi and Al Barakaat International Foundation v. Council and Commission, Joined Cases C-402/05 P and C-415/05 P. URL: <https://curia.europa.eu>;
8. Financial Action Task Force. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism. URL: <https://www.fatf-gafi.org>;